

1878-1879

DET KONGELIGE NORSKE

VIDENSKABERS SELSKABS

SKRIFTER.

1878.

THRONDHJEM.

INTERESSENTSKABETS BOGTRYKKERI.

1879.

BET KONGELIGE NORSKE

VIDENSKABENS SÆLSKAB

(Bl. 2)

THORNTON

Indhold:

1. Reiseindberetning fra K. Lossius	Pag.	1.
2. Bidrag til Kundskab om Thronhjemsfjordens Fauna af V. Storm	„	9.
3. Meddelelser om Oldsagsamlingen 1878 af K. Rygh	„	37.
4. Faste Fornlevninger og Oldsagsfund i nordre Thronhjems Amt af K. Rygh	„	53.
5. Direktionens Aarsberetning for 1878	„	177.

Inhalt:

I.	1.	Die Geschichte der K. K. K.
II.	2.	Die Geschichte der K. K. K.
III.	3.	Die Geschichte der K. K. K.
IV.	4.	Die Geschichte der K. K. K.
V.	5.	Die Geschichte der K. K. K.
VI.	6.	Die Geschichte der K. K. K.
VII.	7.	Die Geschichte der K. K. K.
VIII.	8.	Die Geschichte der K. K. K.
IX.	9.	Die Geschichte der K. K. K.
X.	10.	Die Geschichte der K. K. K.

Direktionens Aarsberetning for 1879.

Til

Kongen!

Direktionen for det Kongelige norske Videnskabers Selskab aflægger herved sin underdanigste Beretning om Selskabets Virksomhed i 1879.

Den 21de Januar, Deres Majestæts høie Fødselsdag, høitideligholdtes Selskabets aarlige Fest ved en Tale af Præses om Videnskabens Betydning for det praktiske Liv.

Selskabets Byggeforetagende er nu afsluttet. Den nye Bygning med Inventarium er ved Brandtaxt af 25de Oktober 1878 ansat til en Værdi af Kr. 73,780.00. Af Grunde, som bleve udviklede i sidste Aarsberetning, har Omkostningerne ved Byggearbeidet med et ikke ubetydeligt Beløb overskredet de til Selskabets Raadighed oprindelig staaende Byggemidler. Den nye Bygnings Opførelse har ifølge Regnskaberne ialt foranlediget en Udgift af . . . . . Kr. 63,720.55.

Til Anskaffelse af Inventarium er

desuden anvendt . . . . . - 3,707.44

Kr. 67,427.89

De til Byggearbeidet anslaaede Midler have været:

1. Bidrag af Statskassen . . . Kr. 18,000.00
2. do. af Trondhjems Sparebank - 18,000.00
3. Laan af Kongsbergs Sølvværks Driftsfond . . . . . - 18,000.00
4. Et opsparat Byggefond med indvundne Renter og Afsætning til Byggefondet paa de to sidste Aars Budgetter . . . . . - 5,094.32

- 59 094.32

For at bestride denne Merudgift af Kr. 8,333.57, som Selskabet foreløbig havde maattet skaffe Udvei til ved et midlertidigt Laan, androg man, saaledes som anført i forrige Aarsberetning, om et Bidrag af Statskassen en Gang for alle stort Kr. 8000, men Andragendet blev kun delvis indvilget, idet Stortinget under 17de Juni 1879 bevilgede Selskabet et Bidrag af Kr. 4,000. Under 31te December 1879 henvendte man sig til Trondhjems Sparebank med Andragende om et Bidrag, svarende til det, Staten havde ydet. Sparebankens Direktion har desværre ikke fundet at kunne anbefale Bankens Forstanderskab at indvilge dette Andragende; men inden Forstanderskabet er fremsat Forslag om dets Bevilgning. Dette Forslag har endnu ikke fundet sin Afgjørelse. Naar det er skeet, vil det blive Gjenstand for nærmere Overveielse, hvorledes Resten af Overskridelsen skal blive dækket. Trondhjems Kommunebestyrelse har efter Ansøgning vist Selskabet den Imødekommenhed indtil videre at fritage det for at svare Eiendomsskat af dets Bygninger. Denne Skat udgjorde for 1879 Kr. 582.93.

I Generalforsamling den 27de Februar besluttedes til Reiser i naturhistorisk Øiemed anvendt:

Deres Majestæts Bidrag til Selskabet	Kr. 400.00,
samt desuden af Selskabets Kasse	- 100.00,
ialt	Kr. 500.00.

Dette Stipendium er tilstaaet Hr. Konservator Storm og af ham anvendt til Fortsættelse af hans Undersøgelser af Dybvandsfaunaen i Trondhjemsfjorden. Om Resultatet af disse henvises til den i Aarsskriftet indtagne Indberetning fra den zoologiske Samlings Bestyrer.

I samme Generalforsamling bevilgedes til arkæologiske Undersøgelser Kr. 240, hvoraf ca. Kr. 200 ere anvendte dels af Hr. Adjunkt Lossius, der har gjort en Reise gennem Stadsbygdens Præstegjæld, dels af Oldsagsamlingens Bestyrer, medundertegnede Adjunkt Rygh til en Reise gennem Rennebu og Meldalen m. m. En mindre Sum er ogsaa anvendt til Efterforskninger efter Oldsager i Aafjorden.

Selskabet har i 1879 udgivet Aarskrift for 1878 indeholdende:

1. Reiseberetning fra K. Lossius.
2. Bidrag til Kundskab om Trondhjemsfjordens Fauna af V. Storm.
3. Meddelelser fra Oldsagsamlingen 1878 af K. Rygh.
4. Faste Fornlevninger og Oldsagfund i nordre Trondhjems Amt af K. Rygh.
5. Direktionens Aarsberetning for 1878.

Ialt noget over 11 Ark.

Bibliotheket har, ligesom i 1878, været aabent til Udlaan 5 Dage i Ugen til samme Tider som Læseværelset. Udlaansdagens Antal har været 203, i hvilke der er skeet 880 Udlaan, indbefattende ca. 1400 Bind og Hefter. Laantagernes Antal har været 142. Til Læseselskabet Athenæum har ligesom tidligere været udlaant endel Tidsskrifter af theologisk, naturvidenskabeligt og literært Indhold. Bibliotheket er i Aarets Løb forøget med 280 Værker, deri indbefattet Tidsskrifter og Fortsættelser. De enkelte Bind og Hefter udgjøre ca. 620. Tilvæksten har efter Fag været omtrent følgende: Theologi 21 Værker 28 Bind, Lovkyndighed 6—8, Medicin 14—30, Filosofi 3—3, Pædagogik 7—59, Mathematik 24—61, Naturhistorie 44—80, Fysik og Chemi, 11—17, Økonomi 10—13, Sprogvidenskab 10—25, historiske Videnskaber 53—174, Literærhistorie 18—22, lærde Selskabers Skrifter 44—79, Skrifter af blandet Indhold 15—18.

Af disse Skrifter er ca. 100 indkomne ved Kjøb, Resten som Gave. Af Giverne maa specielt nævnes Boghandler Fr. Wøldike i Kjøbenhavn, som for at vise sin Glæde over den Kjærlighed, hvormed man i Norge har erindret det danske Universitet ved dets Jubelfest, gennem Kirkedepartementet har tilstillet Selskabets Bibliothek et Eksemplar af alle sine Forlagskrifter, udgjørende ikke mindre end 198 Bind af forskjelligartet Indhold. Forøvrigt er en Fortegnelse over Giverne optaget i Aarets trykte Katalog, hvor ogsaa Wøldikes Gave særskilt er opført. Manuskriptsamlingen har ikke i Aarets Løb modtaget nogen væsentlig Forøgelse.

Selskabets Oldsagsamling har i det forløbne Aar havt en Tilvækst af 236 No. (Katalogno. 2110—2346) Om denne Forøgelse bemærker Samlingens Bestyrer, at den baade er meget større end almindelig og ogsaa i sig selv maa ansees for betydelig ved en Samling, der forsaavidt virker med indskrænkede Midler, som der i dette Distrikt kun i meget liden Maalestok kan foretages planmæssige Undersøgelser, hvoraf Samlingen kan nyde Udbyttet, medens Kristiania og Bergens Samlinger netop faa en væsentlig og i Regelen den værdifuldeste Del af sin Tilvækst ved saadanne. Efter Tidsalderen fordeler Forøgelsen sig saaledes: Fra Stenalderen 16 No., fra Bronzealderen 20 No. i 4 Fund, fra ældre Jernalder 17 No. i 4 Fund, fra yngre Jernalder 105 No. i 44 Fund, fra den kristelige Middelalder 44 No., fra Tiden efter Reformationen eller uvis Tid 34 No. Den mærkeligste Del af Aarets Udbytte er de indkomne Bronzealdersfund. Betydningen af det Bidrag, disse Fund have givet til Kundskab om denne, navnlig for det nordenfjeldske Norge saa dunkle Periode, kan, som Samlingsbestyreren anfører, belyses derved, at, medens denne Samling i den lange Tid, hvori den har bestaaet, indtil Udgangen af 1878 kun har formaaet at samle 16 No. fra denne Periode, og der i alle Landets Samlinger kun findes 21 No. fra det Nordenfjeldske, har det forløbne Aar bragt en Tilvækst i dette Materiale af 20 No., hvis Værd derhøs forøges ved de Omstændigheder, hvorunder de ere fundne. Det største Fund er det store Markfund fra Stavaa i Opdal, bestaaende af Celter, Hovedringe, Halsringe, Armringer og andre Smykker. De øvrige 3 ere Gravfund fremkomne ved Gravninger, som Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring ved Samlingens Bestyrer har ladet foretage paa Todnæs i Sparbuen, hvorfra Samlingen tidligere havde et enkelt Gravfund, indtil iaar det eneste kjendte fra Bronzealderen i det nordenfjeldske Norge. Der er, efter Samlingsbestyrerens Meddelelse, ikke saa faa Gravrøser tilbage paa denne Gaard og i dens nærmeste Omegn, som med megen Rimelighed kunne formodes at skrive sig fra samme Tid. Det havde selvfølgelig været i høi Grad ønskeligt, om alle disse Røser vare blevne un-

dersøgte paa en Gang. Men under de Forholde, hvorunder Samlingen maa virke, vil der endnu hengaa idetmindste et Par Aar, forinden man kan komme til Ende med dette Gravfelt og faa fuld Oversigt over, hvad der kan læres af disse mærkelige Levninger af et Broncealders-Folk helt oppe ved Beitstadfjorden. Af Fundene fra ældre Jernalder er kun ét af betydeligere Størrelse. Det er fra Valstad i Værdalen og er navnlig udmærket ved et vel bevaret og sjældent Glasbæger. Massen af det indkomne skriver sig som sædvanligt fra yngre Jernalder. Deriblandt er ikke faa samlede Fund, og flere af dem er af mere end almindelig Interesse. Tilvæksten af den middelalderske Afdeling er fornemmelig bleven saa stor ved Udbyttet af nogle Udgravninger, som Foreningen for norske Fortidsmindesmærkers Bevaring har ladet foretage i Tautra Klosters Tomt. Af de øvrige kan fremhæves et Fund fra Mære Kirke, hvoriblandt findes en vel bevaret Runeindskrift fra det 13de Aarhundrede. En udførlig Redegjørelse for den hele Tilvækst, forsaavidt den er ældre end Reformationen, vil (som sædvanligt) blive offentliggjort i Aarsberetningen fra Foreningen for Fortidsmindesmærkers Bevaring.

Den zoologiske Samling er forøget med 11 Eksemplarer af udstoppede Pattedyr, 20 Fugle og et Par Fiske. Derhos er opstillet nogle Skeletter, hvoriblandt af den i Hr. Konservator Storms Afhandling i Aarskriftet for 1878 omhandlede Staurhenning (orca gladiator). En Del af de udenlandske Fiske og Reptilier, hvoraf Samlingen er i Besiddelse, ere blevne bestemte af Hr. Professor Esmark, ved hvem ogsaa Eksemplarer af den sidstnævnte Dyreklasse ere tilstillede Samlingen fra Universitetet. Lavere Sødyr har Bestyreren, ligesom forrige Sommer, indsamlet paa sine Ekskursioner i Fjorden. Da det var nødvendigt at fuldstændiggjøre Undersøgelserne paa de samme Lokaliteter som forhen, nemlig Trakten langs Stadsbygden og Ritsen, er Antallet af de nye, Samlingen tilkomne Arter og Specimina mindre end forrige Aar. Til Samlingens Vedligeholdelse er forøvrigt adskillige Arbejder udførte, idet ældre Eksemplarer ere ompræparerede eller forbedrede. Til Efterkommelse af Statu-

ternes Bestemmelse om en Revision ved Fagmænd af Samlingernes Tilstand hvert 3die eller 5te Aar, er den zoologiske Samling i Sommer bleven undersøgt af Hr. Professor G. O. Sars, der har udtalt sig særdeles gunstigt om den Tilstand, hvori han forefandt den. En Afskrift af Hr. Sars' Erklæring vedlægges som Bilag.

Begge de foran nævnte Samlinger have været aabne for Publikum 2 Gange ugentlig og stadig havt et talrigt Besøg.

Hvad Selskabets Mineralsamling angaar, saa er dens Ordning i det nye Lokale paabegyndt i 1879, ligesom dens Katalogisering vil begynde i indeværende Aar. Tiden har endnu ikke tilladt en nøiagtig Gjennemgaaelse af den hele Samling af Mineraler og Bergarter; dog ere de mest karakteristiske og instruktive Specimina af Mineraler allerede ordnede og udstillede i Montrene. Samlingen er i 1879 forøget med flere værdifulde Specimina fra 13 forskellige Givere. En Fortegnelse over Giverne er offentliggjort i Byens Aviser. Indkjøbt er nogle Mergelboller med fossile Gadiodeæ fra Saltdalen. Samlingen har siden Vaaren 1879 været aaben for Publikum paa de samme Tider som Oldsagsamlingen og den zoologiske Samling.

Selskabets Mynt- og Medaillesamling er i Aarets Løb forøget med 217 Mynter, (blandt hvilke 3 af Guld, 121 af Sølv) 14 Medailler, (hvoraf 12 af Sølv), 5 Messingjettons og 12 Penge-sedler. Fra Kongsbergs Mynt er modtaget 3 Sølvmynter. Indkjøbt er 4 Sølvmedailler, 2 Guldmedailler og 11 Sølvmynter. Resten er indkommet som Gave fra 40 forskellige Personer. Fortegnelse over de modtagne Gaver er indrykket i Byens Aviser. Katalogarbeidet er fortsat efter samme Plan som tidligere og i det væsentlige fuldført. I de opstillede Montrer er foruden endel Aftryk af Gemmer fra ældre og nyere Tid fremlagt omtrent 460 Medailler, 670—80 Guld- og Sølvmynter, samt 350—60 Kobbermynter. Samlingen blev i Sommerens Løb overflyttet til det for den bestemte rummeligere Lokale og har siden September Maaned været tilgjængelig for Publikum hver Onsdag Kl. 12—1.

Ifølge Selskabets Statuter afholdtes den 23de September

Generalforsamling til Valg paa tvende Medlemmer af Direktionen. De udtrædende, medundertegnede Bonnevie og Rygh, gjenvalgtes. I samme Generalforsamling valgtes til Revisorer D'Hrr. Adjunkt K. Lossius og Justitssekretær Ertzaas.

Selskabets Formue ved Udgangen af 1879 udgjorde:

Hammers Legat i Panteobligationer	Kr.	72,338.00
Paulsens do. i do.	-	17,809.00
do. do. i Statsobligationer	-	7,420.80
Aas' & Hustrues do. i Panteobligationer	-	12,000.00
Hammers Legats Rentefond i Sparebanken	-	1,207.67
Paulsens do. do. i do.	-	307.91
		<hr/>
	Kr.	111,083.38

Aarets Indtægter og Udgifter var i det væsentlige følgende:

Indtægt:

Hs. Maj. Kongens Bidrag	Kr.	400.00
Statskassens Bidrag	-	4,000.00
Trondhjems Sparebanks Bidrag	-	1,888.00
Kontingent af 149 Medlemmer	-	596.00
Renter af Selskabets Obligationer	-	5,402.24
Forpagtningsafgift af Selskabets Tomt	-	119.20
Udbytte af den Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse	-	1,294.13
Diverse Indtægter	-	20.34
Samlingernes Beholdninger fra 1878	-	510.34
		<hr/>
	Kr.	14,230.25

Udgift:

Lønninger	Kr.	4,080.00
Bibliotheket	-	1,870.75
Den zoologiske Samling	-	1,020.24
Oldsagsamlingen	-	242.49
Oldsagsamlingens Bibliothek	-	82.00
Mineralsamlingen	-	132.08
Myntsamlingen	-	70.70
Stipendier	-	709.00
Udgivelse af Skrifter	-	624.18

Renter tillagte Kapitalerne	-	1,403.00
Afdrag og Renter	-	1,446.56
Skatter og Grundafgifter	-	1,267.93
Lys, Brænde og Renholdelse	-	583.69
Afsætning til Byggefondet	-	400.00
Tilfældige Udgifter	-	571.91
Refusion af Kontingent	-	4.00

Kr. 14,508.53

Idet Selskabet ved sin undertegnede Direktion aflægger denne Beretning, beder det sig i Underdanighed bevaret i Deres Maje-stæts Bevaagenhed.

Trondhjem i Direktionen for det Kongelige norske Vi-
denskabers Selskab. April 1880.

Essendrop,
Præsæs.

K. L. Bugge,
Vicepræsæs.

I. A. Bonnevie.

K. Rygh.

H. H. Petersen.

I. Richter.

Den ovenfor omtalte Indberetning fra Hr. Professor Sars om den zoologiske Samlings Tilstand i 1879 er saalydende:

Til

Directionen for det Kongl. Norske Videnskabers Selskab.

Efter den ærede Directions Anmodning har jeg paa Gjen-
nemreise den 18de Juli besigtiget Selskabets zoologiske Samling
og skal herved tillade mig i Korthed at indberette følgende om
sammes nærværende Tilstand:

Samlingen er allerede i forrige Aarhundrede grundlagt af den lærde Biskop Gunnerus og er saaledes den ældste i Landet. I den nyere Tid er den bleven betydelig forøget og frembyder allerede et meget respectabelt Antal af vel conserverede Specimina af alle Dyreklasser. I det nye og rummelige Lokale, hvori den nu er opstillet, tager den sig meget fordelagtigt ud. Ordningen er i det hele foretaget med Smag og Kyndighed, og hvad der desværre er sjældent at træffe i Museerne: Rummet er i Forhold til Samlingen saa stort, at alt kommer til sin Ret, og at endnu en betydelig Forøgelse uden Skade vil kunne ske. En særdeles vigtig Tilvækst har Samlingen i de senere Aar faaet ved Hr. Conservator Storms med stort Held anstillede Undersøgelser af Trondhjemsfjordens store Dybder. Invertebratsamlingen er herved bleven betydelig completeret og det med mange Former, der i Museerne høre til de største Sjeldenheder eller slet ikke ere repræsenterede.

Jeg skal i det følgende i Korthed gennemgaa de forskellige Dyrafdelinger og herved gjøre mine Bemærkninger, forsaavidt jeg anser dette nødvendigt.

A. Vertebrater.

Pattedyrsamlingen er vel endnu ikke meget betydelig, men indeholder dog flere Ting af Interesse, saaledes smukke Exemplarer af *Hjort* fra Hitteren, talrige Exemplarer af *Gauper* i forskjellig Alder og Farvenuancer etc. Af stor Interesse og til sand Pryd for Museet er et pragtfuldt Exemplar af *Staurvagnen* (*Orca gladiator*), fanget i Fjorden for et Par Aar siden. Exemplaret, der er meget omhyggeligt og smukt præpareret, er en fuldvoxen Hun og stemmer nær overens med den bekjendte af Schlegel leverede Afbildning.

Fuglesamlingen er, navnlig hvad de indenlandske *Svømmefugle* angaar, rigt repræsenteret. De fleste Exemplarer af disse sidste ere i den nyere Tid anskaffede og ialmindelighed meget heldigt udstoppede. Derimod er *Landfuglene* for det meste fra ældre Tid. En liden *Ægsamling*, ligeledes for det meste af *Svømmefugle*, forefindes, og desuden er der ved Siden af enkelte af de udstop-

pede Fugle føiet et af Æggene, en meget instructiv og anbefalingsværdig Methode.

Reptilsamlingen indeholder forskellige udenlandske *Firben* og *Slanger*, dels paa Spiritus og dels udstoppede. Af Rariteter kan nævnes en temmelig stor, skjønt mindre heldigt udstoppet *Kjæmpeslange* (*Boa constrictor*).

Fiskesamlingen er temmelig righoldig. Foruden Spiritusexemplarer findes ogsaa flere heldigt udstoppede Specimina af de større Former, saaledes 2 *Haakjærringer*, 2 *Glandsfiske*, 1 *Makrelstørje* etc. Navnlig fortjener de i de senere Aar anskaffede og efter den nyeste Methode præparerede Exemplarer af de i Fjorden almindelige Fiskearter: *Torsk*, *Hyse*, *Lange*, *Kveite* etc. al Ros paa Grund af sit nitide Udstyr.

En liden *zootomisk Samling*, indeholdende Skeletter af de vigtigste Hvirveldyrtyper, findes opstillet i et eget Skab. Den er væsentlig bestemt til at tjene som Undervisningsmateriale og er til dette Øiemed ganske instructiv.

B. Invertebrater:

Af *Mollusker* haves en temmelig betydelig og smukt conserveret udenlandsk *Konkyliensamling*, ligeledes en indenlandsk do. som dog endnu ikke er meget fuldstændig. Foruden tørrede Sager findes ogsaa Spiritusexemplarer af vore almindelige *Blek-spruter* (Cephalopoder) samt flere sjeldne *Gastropodeformer*, indsamlede af Hr. Conservator Storm fra de store Dybder i Trondhjemsfjorden.

Af *Insecter* forefindes fra ældre Tid af en Samling, væsentlig af *Lepidoptera*, som har holdt sig mærkværdig godt.

Ligeledes fra gammel Tid er en Samling af tørrede *Crustaceer* (hovedsagelig udenlandske *Brachyura*).

Af *Annelider* haves adskillige Former, saagodtsom alle indsamlede af Hr. Conservator Storm. Især er *Polynoinernes* Gruppe rigt repræsenteret.

Echinodermsamlingen er, hvad de indenlandske Former betræffer, særdeles righoldig, og neppe nogen af de bekjendte Arter

savnes her. Ogsaa denne vigtige Forøgelse af Invertebratsamlingen skyldes Hr. Conservator Storms utrættelige Forskninger.

Af *Zoophyter* findes pragtfulde Specimina af vore Dybsøcoraller: *Lophelia*, *Amphelia*, *Allopora*, *Stylaster*, samt af de store Søtræer: *Paragorgia*, *Muricea*, *Primnoa*, *Briareum*; fremdeles forskellige *Pennatulider*, smukke og sjeldne *Hydroider*, væsentlig indsamlede af Hr. Conservator Storm fra de store Dybder i Trondhjemsfjorden, *Polyzoer* og *Svampe*. Af stor Interesse er en Del omhyggeligt etiquetterede indenlandske Coraller, *Polyzoer*, *Hydroider* og *Spongier*, der skrive sig ligefra *Gunnerus's* Tid, og som derfor have det vigtige Værd af autentiske Typespecimina.

Christiania d. 25de Juli 1879.

Ærbødigst

G. O. Sars.

